

SPOR DİPLOMASİSİ YOLUYLA YUMUŞAK GÜÇ ÜRETİMİ: 2022 FIFA DÜNYA KUPASI ÜZERİNDEN KATAR'IN ULUSLARARASI İMAJ STRATEJİSİ

GENERATING SOFT POWER THROUGH SPORTS DIPLOMACY: QATAR'S INTERNATIONAL IMAGE STRATEGY THROUGH THE 2022 FIFA WORLD CUP

Mert Mahir GÖZ

Assistant Professor, Güroymak Vocational College, Office Services and Secretarial Department, Bitlis Eren University, Bitlis, Türkiye; e-mail: mmgoz@beu.edu.tr , ORCID ID: 0000-0002-2563-7126

Özet

Bu çalışmanın amacı, kamu diplomasisinin dallarından biri olan spor diplomasisi yoluyla yumuşak güç üretme stratejisi izleyen Katar yönetiminin, 2022 FIFA Dünya Kupası üzerinden uluslararası imajını nasıl güçlendirmeye çalıştığını analiz etmektir. Bu itibarla çalışma, yumuşak güç ve spor diplomasisi kavramları çerçevesinde Katar yönetiminin 2022 FIFA Dünya Kupası organizasyonunda nasıl bir dış politika örneği sergilediği ile uyguladığı stratejiler ve imaj çalışmalarını ele almaktadır. Çalışmada, nitel araştırma yöntemi benimsenmiş olup, alan yazın taraması, resmi belgeler, medya içerikleri ve uluslararası raporlar üzerinden Katar'ın organizasyon sürecinde uyguladığı politika ve stratejiler değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular, Katar yönetiminin 2022 FIFA Dünya Kupası şampiyonasını sportif bir organizasyon olmanın ötesinde ülkenin modernleşme vizyonunu, ekonomik kapasitesini ve kültürel kimliğini dünya kamuoyuna tanıtmaya aracılık olarak gördüğünü ortaya koymaktadır. Bununla birlikte organizasyonun teknik altyapısının tesis edilmesi sürecinde göçmen işçilerin insanlık onuruna yakışmayacak şekilde çalıştırılması ve ülkede yaşanan hak ihlalleri bağlamında eleştirilerin odağı haline gelen Katar, uluslararası kamuoyunda oluşan olumsuz algıyı dengelemek amacıyla yoğun bir imaj yönetimi ve iletişim stratejisi yürütmüştür. Dolayısıyla çalışma, spor diplomasisinin uluslararası görünürlük ve yumuşak güç üretiminde etkili bir araç olduğunu Katar 2022 FIFA Dünya Kupası örneği üzerinden ortaya koymakla birlikte birtakım riskler içerdiğine de dikkat çekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Politika, Yumuşak Güç, Spor Diplomasisi, Katar, İmaj Yönetimi.

Abstract

The aim of this study is to analyse how the Qatari government, which pursues a strategy of generating soft power through sports diplomacy—one of the branches of public diplomacy—has sought to enhance its international image through the 2022 FIFA World Cup. Accordingly, this study examines the strategies and image-building efforts employed by the Qatari government in organising the 2022 FIFA World Cup, and how it demonstrated a model of foreign policy within the framework of the concepts of soft power and sports diplomacy. The study adopted a qualitative research methodology and assessed the policies and strategies implemented by Qatar during the organisational process, drawing on a review of the literature, official documents, media content and international reports. The findings reveal that the Qatari authorities view the 2022 FIFA World Cup as more than just a sporting event; they see it as a means of showcasing the country's vision for modernisation, its economic capabilities and its cultural identity to the global public. However, having come under fire for the inhumane working conditions imposed on migrant workers and the human rights violations that occurred during the process of establishing the event's technical infrastructure, Qatar has implemented an intensive image management and communications strategy in an effort to counter the negative perception that has taken hold in the international community. Consequently, whilst the study demonstrates that sports diplomacy is an effective tool for enhancing international visibility and generating soft power, as illustrated by the example of the 2022 FIFA World Cup in Qatar, it also highlights that it entails certain risks.

Keywords: Politics, Soft Power, Sports Diplomacy, Qatar, Image Management.

Giriş

Devletlerin yegane amacı, varlıklarını ve ulusal çıkarlarını korumaktır (Bostancıoğlu, 2023: 604). Bunun için elzem unsurlardan biri olan güç (*power*), her devletin sahip olmak ve artırmak istediği bir kavramdır. Nitekim güce sahip olan devletler, ulusal çıkarlarını koruyup,

artırabilmek adına önemli bir avantaj elde ederler. Devletlerin ulusal güç kapasitesini ise sert güç (hard power) ve yumuşak güç (soft power) oluşturmaktadır. Sert güç, askeri müdahale, baskıcı diplomasi ve ekonomik yaptırımlara karşılık gelirken; yumuşak güç ise herhangi bir zorlayıcı unsur ya da maddi baskı içermeksizin, aktörleri kendi istek ve çıkarları doğrultusunda ikna edebilme kapasitesi olarak tanımlanmaktadır (Yatağan, 2018: 72; Öztürk vd., 2021: 363). Söz konusu iki güçten, hangisinin ne zaman ve ne şekilde kullanılacağını formülize eden akıllı güç (smart power) ise J. Nye tarafından literatüre kazandırılan sentez bir kavramdır. “İtmek” olarak ifade ettiği sert güç ile “çekmek” olarak ifade ettiği yumuşak gücü, birbirinden ayrı kavramlar olarak görmeyen J. Nye (2004), devletlerin bazen sert güç bazen yumuşak güç bazen de her ikisini birden kullanarak dış politika da başarılı olabileceğini dile getirmektedir.

Geçmiş dönemlerde devletler arası rekabet büyük ölçüde sert güç unsurları üzerinden şekillenirken, günümüzde gelişen askeri teknolojilere ve derinleşen ekonomik ilişkilere rağmen devletlerin yalnızca sert güç araçlarıyla hareket etmediği, bunun yanı sıra yumuşak güç unsurlarına da giderek daha fazla başvurduğu görülmektedir. Özellikle kamu diplomasisi bağlamında etki alanını genişleten yumuşak güç, devletlerin uluslararası sistemde meşruiyetlerini pekiştirme, algı yönetimi yoluyla ulusal çıkarlarını destekleme ve hedef kitleler üzerinde gönüllü bir çekim gücü oluşturma kapasitesiyle öne çıkmaktadır (Kömür, 2020: 101; Vibber & Kim, 2021: 2-5). Bu bağlamda kültür, değerler, ideoloji, eğitim, medya ve diplomatik söylem gibi unsurları muhtevasında bulunduran yumuşak gücün temel araçlarından bir diğeri ise sportif faaliyetlerdir.

Mega spor organizasyonları yoluyla ekonomik, kültürel ve turistik kazanımların yanı sıra ulusal marka değeri oluşturma, diplomatik görünürlüğü artırma ve meşruiyet inşası konularında ülkeler açısından son derece işlevsel olan spor diplomasisinin geniş çaplı son örneklerinden biri Katar’da düzenlenen 2022 FIFA Dünya Kupası şampiyonası olmuştur. Nitekim bu çalışmanın amacı da Katar’da düzenlenen 2022 FIFA Dünya Kupası örneği üzerinden spor diplomasisinin ulusal imaj, meşruiyet ve uluslararası görünürlük üzerindeki etkilerini ortaya koymaktır. Bu doğrultuda nitel araştırma deseninin benimsendiği çalışmada literatür taraması, doküman analizi ve örnek olay incelemesi teknikleri kullanılarak spor diplomasisinin pratikte nasıl işlediği ve yumuşak güç üretimine ne ölçüde katkı sağladığı analiz edilmektedir.

Çalışma, sportif etkinliklerin salt bir müsabaka olmanın ötesinde devletler açısından stratejik bir dış politika aracı olduğunu ortaya koymasından önem taşımaktadır. Bununla birlikte çalışma, özellikle küçük ve orta ölçekli devletlerin küresel sistemde nasıl daha görünür hale gelebildiklerini analiz etmesi bakımından da dikkat çekici bir örnek sunmaktadır. Bu

yönleriyle çalışmanın, siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler literatüründe enikonu önem kazanan yumuşak güç ve kamu diplomasisi tartışmalarına, spor eksenli bir perspektif kazandıracağı beklenmektedir. Ayrıca, çalışmadan elde edilen bulguların spor diplomasisinin etkin kullanımına yönelik stratejilerin geliştirilmesinde faydalı olacağı düşünülmektedir. Dolayısıyla çalışma hem teorik hem de pratik düzlemde spor diplomasisinin, yumuşak güç kapasitesi üzerindeki etkilerini ortaya koyarak literatürteki boşluğu mümkün olduğunca doldurmayı amaçlamaktadır.

Kamu Diplomasisi Perspektifinden Yumuşak Güç ve Spor Diplomasisi: Kavramsal Bir Çerçeve

Siyaset bilimi ve uluslararası ilişkilerin temel açıklayıcı kavramlarından biri olan güç, bir aktörün başka aktörleri etkileyerek belirli bir amaca ulaşılmasını sağlayan en önemli unsurlardan biridir. Bir diğer ifadeyle, bir aktöre yapmak istemediği bir işlemi, zorla ya da ikna ederek yaptırabilme kapasitesi olan güç, devletlerin küresel sistemdeki yerini belirler (T.C. İletişim Başkanlığı, 2022a). Analitik açıdan, sert güç ve yumuşak güç olarak ikili bir ayrıma tabi tutulan güç, konjonktüre göre farklı araç ve stratejiler aracılığıyla çeşitlenen ve dönüşen bir nitelik göstermektedir. Nitekim günümüz uluslararası sisteminde, hedeflerine ulaşabilmek için sert ve yumuşak güç unsurlarını akıllı güç bağlamında stratejik bir şekilde kullanan devletler, savaş ya da çatışma hallerinde kullanılan sert güç araçlarının desteklenmesi adına yumuşak güç araçlarını da devreye sokmaktadırlar (Nye & Welch, 2018). Böylece, sert güç sayesinde elde edilen başarının meşru ve kalıcı olmasını amaçlayan devletler, güç projeksiyonunu salt zorlayıcı unsurlarla sınırlı tutmayıp, rıza üretimi ve algı yönetimi süreçleriyle desteklemeye çalışmaktadırlar.

Örneğin ABD, 2003 Irak Savaşı öncesinde ve savaş sürecinde sert güç araçlarına başvurmasının akabinde bölgedeki meşruiyet sorununu aşmak amacıyla yeniden inşa faaliyetleri, demokrasi söylemi ve uluslararası iş birlikleri gibi yumuşak güç unsurlarını devreye koymuştur (Öncel, 2018: 95; Şekerci Hayali, 2023: 71-72). Bu duruma benzer olarak Rusya, Ukrayna ile yürütmekte olduğu savaş sürecinde sert güç unsurlarının yanı sıra medya ve enformasyon araçlarıyla söylem inşasına ağırlık vererek (Kavoğlu & Köksoy, 2024: 792; Akhiyadov, 2020: 5) savaşın meşruiyetini hem iç kamuoyuna hem de uluslararası topluma kabul ettirmeye çalışmaktadır.

Dünyanın muktedir ülkelerinden bir diğeri olan Çin ise sert güce dayalı askeri müdahalelerin yerine ekonomik yatırımlar ve kültürel etkileşim araçlarıyla etkili olmaya çalışmaktadır. Örneğin, “Kuşak ve Yol Girişimi” (BRI) projesi çerçevesinde bir yandan başka ülkelerle ekonomik ilişkiler kuran Çin diğer yandan uluslararası eğitim programlarıyla eğitim

ve kültür diplomasisi yürüterek yumuşak gücünü pekiştirmektedir (Yıldırımçakar, 2019: 149; Yu, 2017: 355-358).

Özellikle Arap Baharı neticesinde Orta Doğu bölgesinde yaşanan gelişmeler karşısında ulusal güvenlik ve çıkarlarını sürdürmek adına birçok askeri hareket düzenleyen Türkiye de bir yandan sert güç unsurlarını devreye koyarken diğer yandan Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA), Yunus Emre Enstitüsü, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB), Türk Kızılay ve Türkiye Maarif Vakfı gibi kurumlar aracılığıyla insani diplomasi ile kültürel ve eğitim diplomasisi yürüterek, yumuşak güç unsurlarını işletmektedir (The Independent, 2025; T.C. İletişim Başkanlığı, 2022a). Böylece, Türkiye sadece askeri güce dayalı sert güçle değil, yumuşak güç odaklı normatif ve kültürel çekim kapasitesiyle bölgede ve dünyada konumunu güçlendirmeyi amaçlamaktadır.

Görüldüğü üzere günümüz uluslararası ilişkileri, tek boyutlu bir projeksiyona sahip olmayıp, ekonomik, kültürel ve diplomatik araçların yani yumuşak güç unsurlarının giderek daha fazla önem kazandığı bir uluslararası sistemi işaret etmektedir. Bu noktada ise son yıllarda çok daha fazla gündeme gelmeye başlayan kamu diplomasisi kavramı karşımıza çıkmaktadır. Modern ulus devletlerin kültürünü, değerlerini ve kurumlarını uluslararası kamuoyuna anlatma çabası olarak ifade edilen kamu diplomasisi (Yağmurlu, 2019: 1368-1369; Bostancıoğlu, 2023: 611-612), devletlerin dış politika hedeflerine katkı sunan bir iletişim aracı olmanın ötesine geçerek çok boyutlu bir etkileşim sürecine işaret etmektedir. Nitekim Lee ve Ayhan da (2015: 58-59) kamu diplomasisini; devletler ile devlet dışı aktörler tarafından, savunma ve etki oluşturma, gündem belirleme ve yönlendirme, diğer dış politika hedeflerini destekleme, uluslararası alanda sunum ve saygınlık tesis etme, yanlış anlamaları giderme, diyalog ve karşılıklı anlayışı geliştirme ile evrensel değerler temelinde uyum sağlama gibi amaçlar doğrultusunda kullanılan çok boyutlu bir araç olarak tanımlamaktadır.

Alt türleri, literatürde farklı yaklaşımlar çerçevesinde sınıflandırılan kamu diplomasisinin sahip olduğu çeşitlilik, devletlerin ve uluslararası aktörlerin dış politika hedeflerine ulaşma sürecinde başvurdukları araç ve yöntemlerin çok boyutlu niteliğini yansıtmaktadır. Örneğin bilgi diplomasisi, yanlış algı ve anlamaların giderilmesi ve medya kanalları aracılığıyla olumlu bir ulusal imajın oluşturulması sürecine işaret ederken (Gilboa, 2008: 65-66), kültür diplomasisi ise kültürel etkileşim ve değişim mekanizmaları üzerinden toplumlar arasında karşılıklı anlayış ve güvenin geliştirilmesini ifade etmektedir (Bolewski, 2008: 152-154). Benzer şekilde eğitim diplomasisi, öğrenci değişim programları ve akademik iş birlikleri aracılığıyla uluslararası ilişkilerin derinleşmesine katkı sunan bir diğer kamu

diplomasisi alt dalı iken (Höne & Murphy, 2018), turizm diplomasisi ise kültürlerarası etkileşimi teşvik eden, halklar arası iletişimi güçlendiren ve ülke imajını pekiştiren önemli bir kamu diplomasisi aracıdır (Sarı & Meydan Uygur, 2024).

Şekil 1. Kamu Diplomasisinin Dalları (Bu görselin taslağı, yapay zekâ (YZ) tabanlı bir uygulama olan ChatGPT aracılığıyla oluşturulmuş; ardından, görsel üzerindeki içerik ve biçimsel düzenlemeler yazar tarafından gerçekleştirilmiştir).

Yumuşak güç bağlamında yürütülen ve günümüzde sıklıkla başvuru alan bir diğer kamu diplomasisi türü ise spor diplomasisidir. Spor faaliyetleri ve organizasyonları üzerinden devletlerin, yabancı kamuoyları ve uluslararası kuruluşlarla temas kurmasına olanak sağlayarak, olumlu algıların oluşmasına ve yeni iletişim kanallarının açılmasına hizmet eden spor diplomasisi (Jarvie, 2024: 676; Murray, 2012: 10-13), resmi diplomatik kanalların sınırlı kaldığı veya tıkanmış durumlarda alternatif bir iletişim zemini sunarak, gayriresmi etkileşim süreçlerini güçlendirmektedir. Bu hasiyeti itibarıyla çatışma çözümü, barış inşası, meşruiyet tesisi ve toplumlar arası diyalogun teşvik edilmesinde işlevsel bir rol oynayan spor diplomasisi, stratejik bir kamu diplomasisi aracı olarak dikkat çekmektedir.

Bazı kaynaklarda kültürel diplomasiinin bir alt dalı olarak (Cull, 2008: 12) ifade edilmekle birlikte çoğunlukla müstakil bir diplomasi türü sayılan spor diplomasisi, sporun uluslararası ilişkilerde bir iletişim ve yumuşak güç aracı olarak kullanılmasını ifade eder. Bu durum, bazen iki devlet arasındaki tıkanan diplomatik kanalların açılması şeklinde olurken bazı durumlarda ise bir ülkenin tanınmak, uluslararası imajını geliştirmek, itibarını pekiştirmek ve/veya siyasi rejimini dünyaya kabul ettirmek amacıyla gerçekleştirdiği stratejik iletişim faaliyetlerinin bir parçası olabilir (Akoğlu & Mutlu, 2018: 279; Çetin, 2022: 36-37). Dolayısıyla spor diplomasisinin, devletlerin resmi diplomatik araçlarının ötesine geçerek toplumlar arası etkileşimi artıran, önyargıları azaltan ve karşılıklı anlayışı güçlendiren bir işleve sahip olduğu rahatlıkla söylenebilir.

Devletler arasındaki çatışmaların önlenmesi, ertelenmesi ya da sona erdirilmesinde kritik bir rol oynayan spor diplomasisinin ilk defa görüldüğü organizasyon, M.Ö. 700'lü yıllarda düzenlenen Olimpiyat Oyunlarıdır. Savaş halindeki Yunan şehir devletleri arasındaki çatışmaların bir süreliğine dahi olsa sonlandırılması ve spora dayalı barış ortamının tesis edilmesi adına düzenlenen Olimpiyat Oyunları, katılımcı şehir devletlerinin sporcularının ve seyircilerinin güvenli bir şekilde yarışmalara katılmalarını, etkinliklerin barışçıl bir ortamda gerçekleşmesini ve ardından kendi kentlerine sorunsuz biçimde dönmelerini sağlayarak, sporun devletlerarası ilişkilerde bir arabuluculuk ve barış tesis aracı olarak işlev görmesinin ilk örneklerinden biri olmuştur. Böylece, kısa süreliğine olsa da şehir devletleri arasında seyahat ve ticaret yeniden canlanmış, farklı kültürler bir araya gelme imkanı bulmuştur (International Olympic Truce Centre, 2026).

Yakın dönemde ise spor diplomasisinin devletler arası yakınlaştırıcı etkisinin görüldüğü örnek olaylardan biri 1971 yılında yürütülen Ping-Pong diplomasisidir (Aydın, 2025: 53). ABD ile Çin masa tenisi takımları arasındaki sportif müsabaka, adeta bir yayılma etkisi oluşturarak, Soğuk Savaş süreci nedeniyle kesilmiş olan iki ülke arasındaki diplomatik ilişkilerin yeniden başlamasına zemin hazırlamıştır. ABD ve İran güreş takımları arasındaki müsabakalar da spor diplomasisinin etkin rol oynadığı olaylardan bir diğeridir. Her iki ülkede de köklü bir geçmişe sahip olan güreş sporu, 1998, 2013 ve 2015 yıllarında, taraflar arasındaki gergin ilişkilerin yumuşamasını sağlamıştır (IRNA, 2021).

Hindistan ve Pakistan arasında uzun yıllardan beri devam eden derin siyasi krizlerin aşılmasında da rol oynayan spor diplomasisi (BBC Turkish, 2004), iki ülke takımları arasında düzenlenen kriket müsabakalarıyla siyasi gerilimi azaltma ve halklar arasında diyalog kurma aracı olarak kullanılmıştır. Bu duruma benzer şekilde, Güney Kore'de düzenlenen 2018 PyeongChang Kış Olimpiyatları'nda, Güney Kore ile Kuzey Kore yönetimleri ortak takım kurma kararı alarak (Euronews, 2018), iki ülke arasındaki gerginliği azaltmaya yönelik önemli bir adım atmıştır.

Türkiye ile Ermenistan arasında 1915 olaylarından süregelen politik gerilimin yumuşatılması hususunda yine ön plana çıkan spor diplomasisi, karşılıklı diyalog ve anlayışın geliştirilmesi adına önemli bir görevi yerine getirmiştir. 2008 yılında Türkiye ile Ermenistan futbol milli takımları arasında oynanan FIFA Dünya Kupası eleme grubu maçında, Ermenistan Cumhurbaşkanı S. Sarkisyan'ın davetine Türkiye Cumhurbaşkanı A. Gül'ün icabet etmesi ve sonrasında yaşanan gelişmeler (CNN Türk, 2008), iki ülke arasındaki ilişkilerin normalleşmesi adına önemli bir süreç olarak yorumlanabilir.

Sportif faaliyetler aracılığıyla ülkelerin tanıtımı, imaj yönetimi ve itibar üretimi ile rejimlerin meşru ya da kabul edilebilir kılınması gibi konularda da işlevsel olan spor diplomasisi, uluslararası ilişkilerde yumuşak güç unsuru olarak kullanılmaktadır. Örneğin 2008 Pekin Olimpiyatları, Çin'in spor diplomasisi aracılığıyla küresel ölçekte modern, güçlü ve organize bir aktör olarak kendini tanıttığı bir mega spor organizasyonu olmuştur. Benzer şekilde Rusya'da düzenlenen 2014 Soçi Kış Olimpiyatları ile 2018 FIFA Dünya Kupası organizasyonları, ülkenin uluslararası itibarının güçlendirilmesi ve muktadir ülke imajının vurgulanması açısından kritik rol oynamıştır.

Coğrafik ya da nüfus bakımından küçük ülkelerin uluslararası sistemde görünürlüklerini artırmak, marka değerlerini yükseltmek ve küresel kamuoyunda olumlu bir algı oluşturmak amacıyla stratejik bir araç halini alan spor diplomasisi, bu devletlerin yumuşak güç kapasitelerini etkin biçimde kullanmalarına olanak sağlayarak uluslararası ilişkilerde daha etkili ve görünür aktörler haline gelmelerine katkıda bulunmaktadır. Örneğin, Yugoslavya'nın dağılmasının ardından bağımsızlığını ilan eden Hırvatistan, 1990'lı yıllardan itibaren uluslararası alanda tanınırlığını artırmak için spor organizasyonlarını etkili bir araç olarak kullanmıştır. Nitekim Hırvatistan milli takımı antrenörlerinden M. Blazevic bu durumu, "*Spor, tüm dünyada ülkemizin tanıtımına büyük katkı sağladı. Biz, pek çok yetenekli sporcuya sahip küçük bir ülkeyiz. Bu sporcuların neredeyse hepsi ülkemizin birer büyükelçisi gibi bir misyonu yerine getirdi.*" (Boniface, 2014'ten akt. Çetin, 2022: 37) sözleriyle ifade etmiştir.

Kamu diplomasisi bağlamında, sporu yumuşak güç unsuru olarak kullanan ülkelerden bir diğeri ise tıpkı Hırvatistan gibi bağımsızlığını yakın dönemde elde eden Katar'dır. 3 Eylül 1971'de bağımsızlığını ilan eden Katar, yaklaşık 3.2 milyonluk nüfusu ve 11.521 km²'lik yüzölçümü (MFA, t.y.) ile dünyanın en az nüfusa ve yüzölçümüne sahip ülkelerinden biri olmakla birlikte zengin doğal kaynakları sayesinde küresel ölçekte dikkat çeken bir ekonomik güce dönüşmüştür. Özellikle doğalgaz ve petrol rezervleri sayesinde ekonomik açıdan refah içerisinde olan Katar bir yandan iç kalkınmasını gerçekleştirmeye devam ederken diğeri yandan uluslararası alandaki görünürlüğünü ve etkisini artırmaya yönelik stratejik yatırımlarda bulunmaktadır.

Kendisini modern, gelişmiş ve küresel ölçekte entegre bir ülke olarak tanıtma amacının yanı sıra uluslararası kamuoyu nezdinde meşruiyetini pekiştirmek isteyen Katar yönetimi, bir dış politika stratejisi olarak yumuşak güç odaklı spor diplomasisi faaliyetleri yürütmektedir. Özellikle mega spor etkinliklerine ev sahipliği yapma yönündeki politikasıyla öne çıkan Katar'ın spor diplomasisi yaklaşımının en somut ve en kapsamlı örneği olan 2022 FIFA Dünya

Kupası, salt bir futbol şampiyonası olmanın ötesinde ülkenin uluslararası sistemdeki yerini yeniden belirlemeye yönelik stratejik bir hamle olarak dikkat çekmektedir.

2022 FIFA Dünya Kupası Bağlamında Katar'ın Spor Diplomasisi Stratejisi

Dünyanın en prestijli futbol şampiyonalarından biri olan ve 22.'si Katar'da düzenlenen 2022 FIFA Dünya Kupası organizasyonunu öncekilerden ayrı kılan özelliği, ilk defa bir Müslüman Orta Doğu ülkesinde yapılmış olmasıdır. Oysa ki gerek ekonomik ve siyasi açıdan gerekse ülke büyüklüğü ve demografi açısından Katar'dan daha büyük ve daha muktedir Müslüman ülkeler varken yapılan oylama sonucunda, FIFA tarafından turnuva ev sahipliği için Katar'ın seçilmesi elbette bir tesadüf değildir.

Olimpiyat Komitesi tarafından tanınmayı Birleşmiş Milletler (BM) tarafından tanınmaktan daha önemli gören ve sportif organizasyonlar aracılığıyla uluslararası sistemde meşruiyet ve görünürlük elde etmeyi amaçlayan Katar (Ennasri, 2013: 132), sporun küresel düzeyde sağladığı sembolik sermayeyi, stratejik bir araç olarak görmektedir. Bu doğrultuda üç temel strateji belirleyen Katar yönetimi, dünya standartlarına uygun bir şekilde altyapı ve tesisleşmeye gitmek, uluslararası federasyonlarla yakın temas kurmak ve marka değeri yüksek spor organizasyonlarına ev sahipliği yapmak için politika üretmektedir (Çetin, 2015: 42).

1990'lardan beri yürütmekte olduğu spor odaklı dış politikası bağlamında sporun neredeyse tüm dallarında önemli yatırımlar yapan Katar yönetimi; devasa statlar, kortlar, salonlar ve olimpik havuzlar inşa etmektedir (NTV Haber, 2020; Visit Qatar, 2026). Bu yatırımlar sayesinde birçok uluslararası sportif şampiyonaya ev sahipliği yapabilecek teknik kapasiteye ulaşan Katar, 2004 Dünya Masa Tenisi Şampiyonası, 2005 Dünya Halter Şampiyonası, 2006 Asya Oyunları, 2007-2009 WTA Championships, 2010 Dünya Salon Atletizm Şampiyonası, 2011 Asya Futbol Şampiyonası, 2012 Dünya Squash Şampiyonası, 2014 Dünya Kısa Kulvar Yüzme Şampiyonası, 2015 Dünya Hentbol Şampiyonası, 2015 Dünya Boks Şampiyonası, 2016 Dünya Bisiklet Şampiyonası, 2018 Dünya Jimnastik Şampiyonası, 2019 Dünya Atletizm Şampiyonası, 2021 FIFA Panarab Kupası (Çetin, 2015: 43) organizasyonlarını başarılı bir şekilde gerçekleştirmiştir.

Spora yönelik altyapı tesislerinin kurulmasının yanı sıra sporcu yetiştirmek ve bu bağlamda uluslararası spor organizasyonlarında geleceğe yönelik başarı sağlamak isteyen Katar, yurtdışından spor eğiticileri getirerek "*Aspire*" (أسباير) ismi verilen bir spor akademisi kurmuştur. Nitekim bu proje kısa sürede karşılığını vermiş ve Katarlı sporcu M. E. Barshim, atletizm erkekler yüksek atlama kategorisinde üst üste 3 kez (2017, 2019 ve 2022) dünya

şampiyonu olmuştur (AA, 2023; TRT Spor, 2022). Böylesine büyük bir başarı elde eden M. E. Barshim, bir anlamda Katar'ın yürüttüğü spor odaklı dış politika stratejisinin ilk “eşofmanlı diplomati” olmuştur. Ayrıca 2000’li yıllarla birlikte kadın sporcuları da bu stratejik çerçevenin önemli bir bileşeni haline getiren Katar, bu yolla ülkesinde cinsiyete dayalı ayrımcılığın olduğuna yönelik algıyı da değiştirmeyi amaçlamıştır (Zorlu, 2022: 42).

Sadece ülke sınırları içerisinde değil, uluslararası düzeyde de spor alanına yönelik stratejik yatırımlar gerçekleştirip spor diplomasisini etkin bir şekilde sürdürmek isteyen Katar bir yandan küresel ölçekte tanınan futbol kulüplerinin formalarına sponsor olma yoluyla görünürlük sağlarken diğer yandan kurduğu Qatar Sports Investment şirketi aracılığıyla önemli futbol kulüplerinin yönetiminde doğrudan söz sahibi olmuştur. Dünyaca ünlü İspanya takımlarından Barcelona'nın formasına verilen Qatar Foundation ve Qatar Airways reklamları ile Fransız futbolunun ileri gelen futbol kulüplerinden biri olan Paris Saint-Germain (PSG) yönetiminin Qatar Sports Investment şirketine geçmesi, Katar'ın özellikle futbol sporuna yönelik yatırımlarının küresel ölçekte spor ekonomisi ve spor diplomasisi açısından ne denli stratejik bir araç haline geldiğini göstermektedir. Bu stratejisini spor medyası aracılığıyla daha da işlevsel kılmayı amaçlayan Katar, beIN Group Holding'in bir girişimi olan beIN Sports TV kanalı üzerinden ABD, Fransa ve Türkiye'deki futbol müsabakalarının yayın hakkı ihalesini almıştır (Bloomberg HT, 2016).

Görüldüğü üzere sporun pek çok alanına yatırım yapmakla birlikte tüm dünyada en fazla taraftar ve seyirciye sahip spor dallarından biri olan futbola daha fazla yatırım yapan Katar, bu alandaki en önemli organizasyonunu ise 2022 FIFA Dünya Kupası şampiyonası ile gerçekleştirmiştir. Yaklaşık 220 milyar dolarlık bir bütçe ayırdığı bu organizasyonu Arap ülkeleri, Orta Doğu bölgesi ve kendisi için bir tanıtım ve özellikle Batı dünyasının Doğu'ya yönelik kalıplaşmış “kötü” algısını değiştirmek adına bir fırsat olarak gören Katar, sadece spor alanında değil, kültürel, ekonomik, diplomatik ve siyasal açıdan güçlü bir imaj inşa etmeyi hedeflemiştir¹. Nitekim, 2022 FIFA Dünya Kupası Katar Yerel Organizasyon Komitesi Teslimat ve Miras Yüksek Komitesi Genel Sekreteri Hassan Al-Thawadi'nin, “*Daha önce*

¹ Turnuva sonunda kupayı kazanan Arjantin milli takımının ve dünya futbolunun en önemli futbolcularından biri olan L. Messi'ye, Şeyh Temim Bin Hamed Al Sani tarafından Katar'ın geleneksel elbisesi olan “bişt”in giydirilmesi ve futbolcunun seremoni boyunca bu elbiseyi üzerinde taşıması oldukça dikkat çekici olmuştur. Öyle ki Katar ulusal kimliğinin en önemli simgelerinden biri olan ve muzaffer komutanlar ile kraliyet ailesi üyelerine hediye edilen bu elbisenin, 2022 FIFA Dünya Kupası kapanış töreninde L. Messi'ye giydirilmesi Katar kültürel mirasının küresel ölçekte tanıtılması ve sembolik olarak yeniden üretilmesi açısından başarılı bir kültürel temsil ve yumuşak güç stratejisi olarak değerlendirilebilir. Bu jest aracılığıyla Katar, ev sahipliği yaptığı küresel bir spor organizasyonunu yalnızca sportif bir etkinlik olarak değil, aynı zamanda kendi ulusal kimliğini, geleneksel değerlerini ve tarihsel sembollerini uluslararası kamuoyuna sunma fırsatına dönüştürmüştür.

birçok büyük organizasyona ev sahipliği yapmıştı ancak hiçbiri Dünya Kupası büyüklüğünde olmamıştı. Bizler, her zaman sporun bütünleştirici gücüne inandık ve bu anlayışla hareket ettik. Bu organizasyon sayesinde kültürler arasında sağlam köprüler kuruldu. Böylesine büyük bir organizasyonun altından kalkacağımıza yönelik şüphe ve eleştiriler vardı. Ancak 2022 FIFA Dünya Kupası organizasyonundaki başarımız, Arap Dünyası ve Orta Doğu'nun kendi hikayesini yazma ve kendi anlattığını oluşturma kapasitesine sahip olduğuna duyduğumuz inancın eseriştir.” (Gulf Times, 2024) sözleri, Katar'ın spor diplomasisi bağlamında 2022 FIFA Dünya Kupası organizasyonuna yüklediği misyonu net bir şekilde göstermektedir.

2022 FIFA Dünyası Kupası organizasyonu sayesinde, kurmak istediği diplomatik ilişkiler noktasında da ilerleme kaydeden Katar, birçok Orta Doğu ülkesi ile yakınlaşma sürecine girmiştir. Örneğin, Suudi Arabistan yönetimi Dünya Kupası sürecinde tüm bakanlık ve kamu kurumlarının Katar'a destek ve kolaylık sağlaması yönünde karar almıştır. Ayrıca Suudi Arabistan Veliht Prensi Muhammed bin Selman'ın, müsabakaları izlemek için Katar'a gelmesi ve bu ziyaretinde Katar Emiri Şeyh Temim bin Hamed Al Sani tarafından bizzat karşılanması (AA, 2022a), iki ülke arasındaki ilişkilerin daha da yakınlaşması şeklinde değerlendirilebilir.

Dünya kupası organizasyonuna hazırlık sürecinde iş birliği yapılan bir diğer Orta Doğu ülkesi ise İran olmuştur. Öyle ki, şampiyona hazırlıklarına destek sunmak amacıyla, çok sayıda spor tesisi ve konaklama imkânına sahip olan Kiş Adası, İran tarafından Katar'ın kullanımına tahsis edilmiştir. İran tarafından yapılan bu jest, iki ülke arasında yeni lojistik antlaşmalarının yapılmasını ve kruvaziyer hatlarının tesis edilmesini sağlamıştır (Iran International, 2022).

Genel anlamda ilişkilerin gergin olduğu İsrail ile dahi belli düzeyde bir yakınlaşmanın olduğu şampiyona sürecinde İsrail, Doha ile Tel Aviv arasında direkt uçuşların başlaması için harekete geçmiştir. Ayrıca, kendi vatandaşlarının ihtiyaçlarının giderilmesi için Doha'da geçici diplomatik ofis açma kararı alan İsrail'in bu tutumuna karşılık Katar'ın ise İsraili gazetecilerin turnuvayı takip etmesine izin vermesi (Bunkall, 2022; Times of Israel, 2022) iki ülke arasındaki ilişkileri “kontrollü temas”² düzeyine getirmiştir.

² Katar'da düzenlenen 2022 FIFA Dünya Kupası, daha önceki dünya kupası organizasyonlarında görülmemiş boyutta Filistin'e destek eylemlerine sahne olmuştur. Öyle ki, turnuva boyunca binlerce taraftar Filistin bayrakları taşımış ve Filistin lehine sloganlar atmıştır. Bazı maçların 48. dakikalarında ise İsrail devletinin kuruluş yılı olan 1948 tarihine protesto olarak Filistin bayrakları açılmıştır. Turnuvada önemli bir başarı elde eden Fas milli takımı futbolcuları da galip gelinen her müsabaka sonrasında Filistin bayraklarıyla kutlama yapmıştır. Yaşanan bu durum nedeniyle turnuvanın asıl kazananının Filistin olduğuna yönelik görüşler dile getirilmiştir (AA, 2022b; MEHR News, 2022; TRT Haber, 2022). Bu süreçte Katar yönetimi ise spora siyaset gölgesinin düşmemesi gerektiğini ifade etse de Filistin meselesinin önemini de göz ardı etmemiştir. Nitekim açılan Filistin bayraklarına karşı herhangi bir

Katar'ın 2022 FIFA Dünya Kupası organizasyonu üzerinden ilişkilerini ilerlettiği bir diğer ülke ise Türkiye olmuştur. Zaten yakın ilişkilerin olduğu iki ülke arasında şampiyonanın tüm süreçlerinde önemli iş birlikleri tesis edilmiştir. Türkiye menşeli inşaat firmalarının, Katar'daki stat projelerinde yüklenici olmasının yanı sıra Türk kolluk kuvvetleri, turnuva süresince güvenliğin sağlanması adına Katar güvenlik birimlerine destek sağlamıştır. Ayrıca Katar Emiri Şeyh Temim bin Hamed Al Sani'nin daveti üzerine Türkiye Cumhurbaşkanı R. Tayyip Erdoğan'ın, turnuvanın hem açılış hem de kapanış maçlarına icabet etmesi iki ülke arasındaki ilişkileri daha da güçlendirerek siyasi, ekonomik ve kültürel iş birliğinin derinleşmesine katkı sunmuştur (T.C. İletişim Başkanlığı, 2022b; Rûdaw, 2022). Bu temaslar, Türkiye ile Katar arasındaki stratejik ortaklığın pekişmesinde önemli bir rol oynamıştır.

2022 FIFA Dünya Kupası turnuvası sürecinde bölge ülkelerinin birçoğu ile müspet ilişkiler kurmayı başaran Katar, bu bağlamda bölgesel diplomasi faaliyetleri de yürütmüştür. Öyle ki, uzun süredir gergin ilişkilerin seyrettiği Ankara ile Kahire hattında bir arabulucu olarak devreye giren Katar, Türkiye ile Mısır arasındaki ilişkilerin normalleşmesi adına girişimlerde bulunmuştur. Turnuva maçlarını izlemek için Katar'a gelen Türkiye Cumhurbaşkanı R. Tayyip Erdoğan ile Mısır Devlet Başkanı A. Sisi, Katar Emiri Şeyh Temim bin Hamed Al Sani'nin arabuluculuğu neticesinde ilk defa doğrudan temas kurarak tokalaşmışlardır (Selvi, 2022). 2019 yılında New York'ta düzenlenen BM Kurulu öncesindeki yemekte, cunta darbesiyle iktidara gelen A. Sisi ile aynı masada oturmak istemediği için yemeğe katılmayan R. Tayyip Erdoğan'ın bu tokalaşması (The Epoch Times, 2019), Katar'ın önemli bir diplomatik başarısı olarak yorumlanabilir.

Görüldüğü üzere, sportif faaliyetlere verdiği önem ve bu çerçevede yürüttüğü spor diplomasisi üzerinden kayda değer kazanımlar elde eden Katar için 2022 FIFA Dünya Kupası turnuvası, bir spor organizasyonu olmanın ötesinde uluslararası meşruiyet ve itibarın güçlendirilmesi, diplomatik etkinliğin artırılması ve stratejik derinliğin pekiştirilmesi hedeflerini içeren çok katmanlı bir işlev üstlenmiştir. Bununla birlikte bazen bu tür sportif girişimler, ülkeler açısından beklenmedik sonuçlar da doğurabilmektedir. Özellikle uluslararası basın ve kamuoyunun dikkatini çeken böylesi geniş çaplı organizasyonlar, ev sahibi ülkelerin otoriter rejimine ve süregelen yapısal sorunlarına yönelik tepkileri artırabilmektedir. Nitekim, monarşi rejimine sahip olması ve ülkedeki kadınlar ile göçmen işçilerin statüsü gibi konular

önlem almayan Katar yönetimi, turnuva sürecinde İsrail ile "kontrollü temas" kurarken, Filistin hususunda geliştirilen hassasiyete ise "kontrollü serbestlik" tanımış ve Filistin yanlısı eylemlere "sessiz diplomatik destek" vermiştir.

nedeniyle yoğun eleştiriler alan Katar yönetimi, yürütmekte olduğu spor diplomasisi faaliyetleriyle “spor yıkaması” (*sportswashing*) yapmakla suçlanmıştır (Civelekoğlu & Özoral, 2024: 487).

Özellikle Batı medyası (Associated Press, BBC News, Euronews, Reuters, The Guardian, The Independent) tarafından sert şekilde eleştirilen Katar yönetiminin, spor diplomasisi üzerinden ülkedeki hak ihlallerinin ve demokrasi açığının üzerini örttüğü iddia edilmiştir. Uluslararası örgütler tarafından da eleştirilerin odağı haline gelen Katar, göçmen işçilerin emeklerinin karşılığını vermemek ve onları insanlık onuruna yakışmayan koşullar altında çalıştırmakla suçlanmıştır. Bu nedenle Katar yönetimi kadar FIFA’yı da hatalı gördüğünü açıklayan Uluslararası Af Örgütü (Amnesty International-AI) Genel Sekreteri A. Callamard, “*Bu ülkedeki insan hakkı ihlallerinin tarihçesi göz önüne alındığında FIFA, turnuvayı Katar'a verdiğinde işçiler için oluşan bariz riski biliyordu ya da fark etmiş olmalıydı*” (The Independent, 2022) açıklamasında bulunmuştur. Katar yönetimine yönelik benzer eleştiriler getiren Uluslararası Çalışma Örgütü de (International Labour Organization-ILO), dünya kupası için stat inşaatlarında çalışan göçmen işçi ölümlerinin Katar yönetimince yeterince soruşturulmadığını rapor etmiştir (ILO, 2021). Bu eleştiriler karşısında Katar Çalışma Bakanlığı ise konu ile ilgili hata ve eksiklikleri olduğunu “*Başka hiçbir ülke bu kadar kısa sürede işgücü reformunda bu kadar ilerlemedi, ancak yapılacak daha çok iş olduğunu kabul ediyoruz.*” (Deutsche Welle, 2021) şeklindeki açıklamasıyla kabul etmiştir.

Özetle denecek olursa, 2022 FIFA Dünya Kupası turnuvası sürecinde sadece spor alanında değil, kültürel, ekonomik ve diplomatik arenada da güçlü bir imaj inşa etmeyi başaran Katar yönetimi diğer yandan ülkenin siyasal rejimi ve insan hakları sicilinin küresel ölçekte daha görünür hale gelmesiyle zor durumda kalmıştır. Bu bağlamda 2022 FIFA Dünya Kupası organizasyonu, Katar açısından ikili etki üreten çift yönlü bir süreç olarak değerlendirilse de nihai kerte Katar’ın elde ettiği kazanımlar ve turnuva süresince futbol şöleninin yanı sıra eğlence, festival, sergi, sanat ve kültür gibi alanlarda yapılan çeşitli etkinliklerle turistlerin keyifli zaman geçirmesi ve sorunsuz şekilde ülkelerine dönmeleri dikkate alındığında, Şeyh Temim bin Hamed Al Sani iktidarının amacına ulaştığını söylemek mümkündür. Nitekim FIFA Başkanı G. Infantino da “*Katar’ın ev sahipliğinde gerçekleşen 2022 Dünya Kupası gelmiş geçmiş en iyi kupa oldu. Her açıdan inanılmaz bir başarı elde edildi. Şu ana kadar maçların tribünden izlenme ortalaması 3.2 milyona geldi. Ayrıca dünya genelinde 5 milyara yakın insanın Dünya Kupası’nı takip ettiğini biliyoruz. Bu kupada ilk kez bir kadın hakem düdük çaldı*

ve tarihe geçti.” (Inside FIFA, 2022; Milliyet, 2022) sözleriyle Katar ve Katar yönetimine övgülerini dile getirerek organizasyonun küresel ölçekte yarattığı etkiyi vurgulamıştır.

Sonuç

Devletlerin, kamu diplomasisi faaliyetlerinde bir yumuşak güç aracı olarak sporu nasıl kullandıklarını Katar 2022 FIFA Dünya Kupası örneği üzerinden ele alan bu çalışma, Katar yönetiminin söz konusu organizasyonu yalnızca sportif bir etkinlik olarak değil; uluslararası görünürlük sağlama, ulusal marka değerini yükseltme, diplomatik ilişkileri çeşitlendirme ve meşruiyetini pekiştirme amacıyla stratejik bir araç olarak kullandığını ortaya koymaktadır.

Haritada Katar ülkesinin yerini dahi bilmeyen milyonlarca kişi tarafından yerinden ya da televizyon üzerinden takip edilen 2022 FIFA Dünya Kupası maçları sayesinde uluslararası görünürlük elde eden Katar, uzun yıllardan beri uygulamakta olduğu spor diplomasisinin karşılığını somut bir biçimde elde etmiştir. Öyle ki bir yandan modernleşme vizyonunu, ekonomik kapasitesini ve kültürel kimliğini küresel kamuoyuna sunma fırsatı yakalayan Katar diğer yandan bölgesel ve küresel aktörlerle diplomatik temaslarını artırarak dış politika alanında önemli kazanımlar elde etmiştir. Bununla birlikte, yönetim yapısı ve rejim karakteri, ülkede gündeme gelen hak ihlalleri ile turnuva kapsamında inşa edilen stadyum projelerinde istihdam edilen göçmen işçilere yönelik uygulamalar nedeniyle özellikle Batı merkezli yoğun eleştirilere maruz kalan Katar yönetimi, belirli alanlarda eksikliklerin varlığını kabul etmiş ve bu doğrultuda çeşitli reform girişimlerinde bulunmuştur. Böylece, uluslararası kamuoyu nezdinde “kapasite sahibi ve sorumluluk üstlenen aktör” imajını pekiştirmeyi amaçlayan Katar yönetimi, bu reformları normatif baskılara verilen tepkisel düzenlemeler olmaktan ziyade, uluslararası sistemde meşru bir aktör olarak konumlanma çabasının kurumsal bir uzantısı haline getirmiştir.

Sonuç olarak, 2022 FIFA Dünya Kupası sürecinde Katar, spor diplomasisinin yumuşak güç üretiminde etkili bir mekanizma olduğunu net bir şekilde ortaya koymakla birlikte yürütülen politika ve stratejilerin sürdürülebilir bir etki oluşturması için insan hakları, çalışma koşulları ve sosyal adalet konularında daha insan odaklı, kapsayıcı, şeffaf ve uluslararası standartlara uyumlu reformların hayata geçirilmesi gerekliliğini de göstermiştir. Dolayısıyla denebilir ki, bir ülkenin yumuşak güç uygulamaları ve spor diplomasisinin başarısı, haiz olunan organizasyonel kapasitenin yanı sıra insan haklarına saygılı, şeffaf ve denetlenebilir yönetim tarzı, toplumsal katılımı teşvik eden politikalar ve uluslararası normlara uyumlu stratejilerle de doğrudan ilişkilidir. Zira bu bütüncül yaklaşım, spor etkinliklerini sadece prestij göstergesi

olmaktan çıkarıp, kalıcı diplomatik, kültürel ve sosyal etki yaratacak bir araç haline dönüştürmektedir.

Kaynaklar

- AA. (2022a, 29 Kasım). *Katar 2022 Dünya Kupası'ndaki Arap taraftarlar kazanılan zaferlerle "tek yürek" oldu*. Anadolu Ajansı. <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/katar-2022-dunya-kupasindaki-arap-taraftarlar-kazanilan-zaferlerle-tek-yurek-oldu/2750753>
- AA. (2022b, 7 Aralık). *Katar'daki Dünya Kupası uluslararası alanda Filistin'le dayanışmanın sahnesi oldu*. Anadolu Ajansı. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/katardaki-dunya-kupasi-uluslararası-alanda-filistinle-dayanismanin-sahnesi-oldu/2757807>
- AA. (2023, 28 Ağustos). *Macaristan'da düzenlenen Dünya Atletizm Şampiyonası'na "ilk"ler damga vurdu*. Anadolu Ajansı. <https://www.aa.com.tr/tr/spor/macaristanda-duzenlenen-dunya-atletizm-sampiyonasina-ilkler-damga-vurdu/2977491>
- Akhiyadov, M. (2020, 19 Ağustos). *'Rus Dünyası' doktrini ve dış politikaya yansımaları*. İNSAMER. https://www.insamer.com/tr/rus-dunyasi-doktrini-ve-dis-politikaya-yansimalari_3186.html
- Akoğlu, H. E., & Mutlu, T. O. (2018). Sporun kamu diplomasisi açısından Türkiye'nin imajına etkisi. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 13(2), 277-295. <https://doi.org/10.33459/cbubesbd.461184>
- Associated Press. (2022, November 16). *Qatar's World Cup denounced for 'washing' country's image*. Associated Press. <https://apnews.com/article/eileen-gu-roman-abramovich-sports-soccer-business-cc0594f123b85bc5d4cc404cba6fb37e>
- Aydın, M. (2025). *Sportif faaliyetlerin kamu diplomasisindeki rolü: Ping pong diplomasisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi.
- BBC News. (2022, November 9). *World Cup 2022: How has Qatar treated stadium workers?* BBC News. <https://www.bbc.com/news/world-60867042>
- BBC Turkish. (2004, 10 Mart). *Hindistan ve Pakistan arasındaki ilişkiler*. BBC Turkish. www.bbc.co.uk/turkish/news/story/2004/03/printable/040310_hindistanpakistan.shtml
- Bloomberg HT. (2016, 17 Mayıs). *Digiturkonal: Katar'lı beIN Sports'a satışı tamamlamak üzereyiz*. Bloomberg HT. <https://www.bloomberght.com/digiturkonal-katarli-bein-sportsa-satisi-tamamlamak-uzereyiz-1880677>
- Bolewski, W. (2008). Diplomatic processes and cultural variations: The relevance of culture in diplomacy. *The Whitehead Journal of Diplomacy and International Relations*, 9(1), 145-160.

- Bostancıoğlu, H. (2023). Yumuşak güç kapsamında teorik bir analiz: Spor diplomasisi örneği. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 10(4), 604-617. <https://izlik.org/JA98CS39HC>
- Bunkall, A. (2022, November 10). *World Cup 2022: Israel and Palestine reach landmark agreement allowing football fans to travel to Qatar*. Sky News.
- Civelekoğlu, İ., & Özoral, B. (2024). Suudi Arabistan'ın spor diplomasisi: Bir ülkenin uluslararası imaj dönüşümünün kavramsal arka planı. *International Journal of Social Sciences*, 8(35), 474-493. <https://doi.org/10.52096/usbd.8.36.22>
- CNN Türk. (2008, 10 Temmuz). *Sarkisyan, Gül'ü maça davet etti*. Erişim adresi: <https://www.cnnturk.com/dunya/sarkisyan-gulu-maca-davet-etti-354179>
- Cull, N. J. (2008). *The Cold War and the United States Information Agency*. Cambridge, UK: Cambridge University Press. https://www.assets.cambridge.org/97805211/42830/frontmatter/9780521142830_frontmatter.pdf
- Çetin, C. (2022). Uluslararası ilişkilerde bir kamu diplomasisi aracı olarak spor: ABD ve Katar örnekleri. *Journal of Health and Sport Sciences*, 5(2), 35-46. <https://izlik.org/JA46BF76WK>
- Deutsche Welle Türkçe. (2021, 19 Kasım). *ILO'dan Katar'a işçi ölümleri eleştirisi*. DW Türkçe. www.dw.com/tr/ilodan-katara-iC3%B6l%C3%BCmleri-ele%C5%9Ftirisi/a-59876057
- Ennasri, N. (2013). *L'énigme du Qatar*. Paris: IRIS.
- Euronews. (2018, 20 Ocak). *Kuzey ve Güney Kore PyeongChang'a birlikte katılacak*. Euronews. <https://tr.euronews.com/2018/01/20/kuzey-ve-guney-kore-pyeongchang-a-birlikte-kat-lacak>
- Euronews. (2020, 24 Ağustos). *Rapor: Katar, Dünya Kupası 2022 için ülkede çalışan göçmen işçilerin haklarını ihlal ediyor*. Euronews. <https://tr.euronews.com/2020/08/24/rapor-katar-dunya-kupas-2022-icin-ulkede-cal-san-gocmen-iscilerin-haklar-n-ihlal-ediyor>
- FIFA. (2022). *FIFA World Cup Qatar 202 in numbers*. <https://www.inside.fifa.com/tournament-organisation/world-cup-2022-in-numbers>
- Gilboa, E. (2008). Searching for a theory of public diplomacy. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 616(1), 55-77. <https://doi.org/10.1177/0002716207312142>

- Gulf Times. (2024, February 28). *Self-belief helped Qatar deliver a great World Cup, says al-Thawadi*. Gulf Times. (Vol. XXXXV, No. 12934) [PDF]. <https://www.gulf-times.com/pdf/2024/02/28/main-20240228-1.pdf?ts=005610&utm>
- Höne, K. E., & Murphy, Y. (2018). *Education diplomacy and the World Education Forum: The road toward achieving education for all by 2030*. Education Diplomacy. <https://static1.squarespace.com/static/5295fdb1e4b0d73103364931/t/56c4d7f301dbae9c53c3bc/d6/1455740915208/WEFBrief>
- International Labour Organization. (2021, November 19). *ILO publishes report on work-related deaths and injuries in Qatar*. ILO. <https://www.ilo.org/resource/news/ilo-publishes-report-on-work-related-deaths-and-injuries-qatar>
- International Olympic Truce Centre. (2026). *History of Olympic Truce*. <https://olympictruce.org/en/profile/history/>
- Iran International. (2022, April 11). *Iran expects 100,000 soccer fans for World Cup in Qatar*. Iran International. <https://www.iranintl.com/en/202204112056>
- IRNA. (2021, 13 Ekim). *İran ve ABD serbest güreş takımları arasındaki dostluk maçı Şubat 2022'de Dallas'ta yapılacak*. IRNA. <https://tr.irna.ir/news/84503293/%C4%B0ran-ve-ABD-Serbest-G%C3%BCre%C5%9F-tak%C4%B1mlar%C4%B1-aras%C4%B1ndaki-dostluk-ma%C3%A7%C4%B1-%C5%9Eubat>
- Jarvie, G. (2024). Sport, soft power and cultural relations. *Journal of Global Sport Management*, 9(4), 670-687. <https://doi.org/10.1080/24704067.2021.1952093>
- Kavoğlu, S., & Köksoy, E. (2024). Yumuşak güç ve kamu diplomasisine karşılaştırmalı bir bakış: Rusya ve Ukrayna üzerine bir inceleme. *Istanbul Gelisim University Journal of Social Sciences*, 11(2), 788–804. <https://doi.org/10.17336/igusbd.1272971>
- Kömür, G. (2020). Yumuşak güç unsuru olarak kamu diplomasisi. *International Journal of Politics and Security*, 2(3), 89-115. <https://izlik.org/JA87LR79EF>
- Lee, G., & Ayhan, K. (2015). Why do we need non-state actors in public diplomacy?: Theoretical discussion of relational, networked and collaborative public diplomacy. *Journal of International and Area Studies*, 22(1), 57-77. <https://scispace.com/pdf/why-do-we-need-non-state-actors-in-public-diplomacy-311bpqbytq.pdf>
- MEHR News Agency. (2022, 17 Aralık). *Katar Dünya Kupası'nın kazananı Filistin oldu*. <https://www.tr.mehrnews.com/news/1906491/Katar-D%C3%BCnya-Kupas%C4%B1-n%C4%B1n-kazanan%C4%B1-Filistin-oldu>
- MFA. (t.y.). *Ülke künyesi: Katar Devleti*. Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı. <https://www.mfa.gov.tr/katar-kunyesi.tr.mfa>

- Milliyet. (2022, 7 Aralık). *Gianni Infantino: En iyisi Katar*.
<https://www.milliyet.com.tr/skorer/gianni-infantino-en-iyisi-katar-6873678>
- Murray, S. (2012). The two halves of sports-diplomacy. *Diplomacy & Statecraft*, 23(3), 576–592. <https://www.culturaldiplomacy.org/academy/content/pdf/participant-papers/2011-symposium/Sports-Diplomacy-a-hybrid-of-two-halves--Dr-Stuart-Murray.pdf>
- NTV Haber. (2020, 29 Haziran). *Katar'dan 2022 FIFA Dünya Kupası için 5 yıldızlı stadyum*.
<https://www.ntv.com.tr/spor/katardan-2022-fifa-dunya-kupasi-icin-5-yildizli-stadyum,bNjmNZip6Uu5OOeE-hiaRg>
- Nye, J. S. (2004). *Soft power: The means to success in world politics*. New York, NY: Public Affairs.
https://www.belfercenter.org/sites/default/files/pantheon_files/files/publication/joe_nye_wielding_soft_power.pdf
- Nye, J. S., & Welch, D. A. (2018). *Küresel çatışmayı ve işbirliğini anlamak* (R. Akman, Çev.). İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Öncel, M. A. (2018). ABD'nin Ortadoğu'ya yönelik kamu diplomasisi: Obama ve Trump dönemi. *Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi*, 1(1), 92-104.
<https://izlik.org/JA63HD89UK>
- Öztürk, Z., Özşahin, F., & Ekinci, N. (2021). Yumuşak gücün yönetim ve sağlık yönetimi açısından değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 360-374. <https://doi.org/10.31592/aeusbed.726832>
- Reuters. (2022, November 19). *World Cup marred by 'terrible situation' for migrant workers, Dier says*. Reuters. <https://www.reuters.com/lifestyle/sports/world-cup-marred-by-terrible-situation-migrant-workers-dier-2022-11-19/>
- Rûdaw. (2022, 18 Aralık). *Erdoğan, Dünya Kupası finali için Katar'a gidiyor*. Rûdaw.
<https://www.rudaw.net/turkish/middleeast/turkey/181220222>
- Sarı, Ö., & Meydan Uygur, S. (2024). *Turizm diplomasisi: Uluslararası ilişkiler ve turizm*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Selvi, A. (2022, 21 Kasım). *Dünya Kupası'ndan Sisi ve sınır ötesi operasyon kulisleri*. Hürriyet.
<https://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/abdulkadir-selvi/dunya-kupasindan-sisi-ve-sinir-otesi-operasyon-kulisleri-42174115>
- The Epoch Times. (2019, 26 Eylül). *Erdoğan, BM toplantısında kapıdan döndü*. Epoch Times.
<https://epochtimestr.com/index.php/erdogan-bm-toplantisinda-kapidan-dondu>

- The Guardian. (2022, November 13). *The Guardian view on Qatar's World Cup: Sportwashing stains football's image*. <https://www.theguardian.com/commentisfree/2022/nov/13/the-guardian-view-on-qatars-world-cup-sportwashing-stains-footballs-image>
- The Independent. (2022, 19 Mayıs). *Af Örgütü: FIFA, Katar'daki göçmen işçilerin "insan hakkı ihlalleri" için 440 milyon dolar ödemeli*. Independent Türkçe. <https://www.indyturk.com/node/511621/af-%C3%B6rg%C3%BCt%C3%BC-fifa-katardaki-g%C3%B6%C3%A7men-i%C5%9F%C3%A7ilerin-insan-hak%C4%B1-ihlalleri-i%C3%A7in-440-milyon>
- The Independent. (2025, 17 Temmuz). *Türkiye'nin kamu diplomasisi: TİKA*. Independent Türkçe. <https://www.indyturk.com/node/761972/t%C3%BCrki%C3%BC-yeden-sesler/t%C3%BCrkiyenin-kamu-diplomasisi-ti%CC%87ka>
- The Times of Israel. (2022, November 19). *Direct Israel-Qatar flights approved for World Cup, air carrier says*. The Times of Israel. <https://www.timesofisrael.com/direct-israel-qatar-flights-approved-for-world-cup-air-carrier-says/>
- TRT Spor. (2022, 19 Temmuz). *Rojas ve Barshim'den dünyada yılın en iyi derecesi*. TRT Spor. <https://www.trtspor.com.tr/haber/diger-sporlar/rojas-ve-barshimden-dunyada-yilin-en-iyi-derecesi-18443842>
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı. (2022a). *Kamu diplomasisi nedir?* https://www.iletisim.gov.tr/images/uploads/dosyalar/Kamu_Diplomasisi_Nedir.pdf
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı. (2022b). *Cumhurbaşkanı Erdoğan, 2022 FIFA Dünya Kupası'nın kapanış törenine katılacak*. <https://www.iletisim.gov.tr/turkce/haberler/detay/cumhurbaskani-erdogan-2022-fifa-dunya-kupasinin-kapanis-torene-katilacak>
- TRT Haber. (2022, 29 Kasım). *Dünya Kupası'ndaki Arap taraftarlar kazanılan zaferlerle tek yürek oldu*. TRT Haber. <https://www.trthaber.com/haber/spor/dunya-kupasindaki-arap-taraftarlar-kazanilan-zaferlerle-tek-yurek-oldu-726871.html>
- Şekerci Hayali, A. S. (2023). Uluslararası ilişkilerde yumuşak güç & küreselleşme: ABD'nin yumuşak gücünün uluslararası politika üzerindeki rolü. *Yönetim Ekonomi Edebiyat İslami ve Politik Bilimler Dergisi*, 8(2), 64-86. <https://doi.org/10.24013/jomelips.1378795>
- Vibber, K., & Kim, J. N. (2021). Advocates or adversaries? Explicating within-border foreign publics' role in shaping soft power through megaphoning and echoing. *Place Branding and Public Diplomacy*, 17, 1-18. <https://doi.org/10.1057/s41254-019-00156-0>

- Visit Qatar. (2026). Katar'daki stadyumlar. Visit Qatar. <https://visitqatar.com/tr-tr/things-to-do/adventure-sports/stadiums>
- Yağmurlu, A. (2019). Kamu diplomasisi bakımından spor diplomasisi. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(4), 1367-1380. <https://doi.org/10.21547/jss.556513>
- Yatağan, A. G. (2018). Sert güç unsurlarının yumuşak güç aracı olarak etkileri. *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi*, 28(2), 69-94. <https://izlik.org/JA47HC25UR>
- Yıldırımçakar, E. (2019). Kuşak ve Yol Girişimi bağlamında Çin'in normatif güç inşası ve Türkiye-Çin ilişkileri. *Ulusa: Uluslararası Çalışmalar Dergisi*, 3(2), 145-169. <https://izlik.org/JA56XB72XM>
- Yu, H. (2017). Motivation behind China's "One Belt, One Road" initiatives and establishment of the Asian Infrastructure Investment Bank. *Journal of Contemporary China*, 26(105), 353–368. <https://doi.org/10.1080/10670564.2016.1245894>
- Zorlu, M. (2022). Katar'ın spor diplomasisi ve FIFA 2022. *Orta Doğu Analiz Uluslararası Siyaset Dergisi*, 13(120), 1-6. Orta Doğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM). https://orsam.org.tr/dosya/9_mervezorlu.pdf